

שיחה

יציאת שבת
7:06

כניסת שבת
6:09

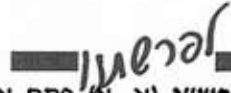
יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת בראשית, תשרי תשע"ד שבת מברכין שנה שלושים וחמש, גיליון מס' 1

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

"כח מעשיו הגיד לעמו"

רש"י (א, א) פתח את פירושו לתורה בשאלה: מדוע התורה מתחילה בסיפור מעשה הבריא, וזה לשונו: "אמר רבי יצחק: לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החן' הזה לכה" (שמות יב, ב) שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח ב'בראשית'?! משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' (תהלים קיא, ו), ש'אם יאמרו אומות העולם לישראל: ליסטים אתם ש'קבצתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה היא, הוא ב'קבץ' ו'נתנה' לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נקלה מהם ונתנה לנו".

יש לברר, מה בכלל השאלה: "מה טעם פתח ב'בראשית'?" מדוע לא להתחיל לפי הסדר, קודם בריאת שמים נארץ ואחר כך ספורי האבות וכו'! יתרה מזאת, שואל הרמב"ן: מדוע לא לפתוח ב'בראשית', ודאי שיש צורך לפתוח ב'בראשית', שהרי זה יסוד האמונה שלנו - שהקב"ה ברא שמים נארץ וכל אשר בהם, ובלי אמונה אין בסיס לכל התורה כולה!

שאלה נוספת: גם לאחר שרבי יצחק עונה משום "כח מעשיו הגיד לעמו" וזוהי זכותנו על ארץ ישראל לפי הרצון האלוקי, עדיין יש לשאול: מה חשיבות עניין זה, שבגללו יש צורך לפתוח בו את התורה? מבאר המהר"ל מפראג בספרו "גור אריה" (בתחילת פרשת בראשית): אפילו שום סיפור בתורה לבטלה ואפילו "נאחות לטון תמנע" (לא, כב), מכל מקום, כיוון שעיקרה של התורה זה המצוות הכתובות בה, "תורה" היא מלשון "הוראה", להורות לנו את הדרך אשר נלך בה לפי רצון הקב"ה. לכן, היה צריך לפתוח את התורה במצווה הראשונה שנצטוו בה ישראל.

ועוד מבאר המהר"ל (שם), שהעניין של זכותנו על ארץ ישראל קשור לתורה, שהרי יש הרבה מצוות התלויות בארץ וגם מצוות הקשורות לבית הבחירה, ובלי ארץ ישראל - כל המצוות האלו אינן יכולות להתקיים בפועל.

ועוד נראה לבאר ("תנא דבי אליהו" רבה, פ"ו, שפ"ח ב'בראשית', משום "כח מעשיו הגיד לעמו". משום "שדרך ארץ קדמה לתורה" ואם יערערו עלינו - יאשימו אותנו, קודם כל, בגזלנות. על כן, יש צורך להתחיל כך את התורה, שנהיה במצפון נקי וללא חשש לבלתי מוסריות בעצם ישיבתנו בארץ הקודש, שהרי זכותנו מתוך ההבטחה והצווי האלוקי לרשת את הארץ הזאת.

יהי רצון, שנוכה לשמוח במתנות הטובות שנותן לנו בורא עולם והן: תורה וארץ ישראל.

הרב יעקב שכנר

ראש חודש מרחשון יהיה ביום שישי וביום שבת קודש הבעל"ט המולד יהיה ליל שבת, שעה 11, 30 דקות ו-3 חלקים

גיליון זה מוקדש ע"י הרב אברהם פוס ורעייתו שיחיו לע"נ הסבתא, מרת רבקה ע"ה בת ר' אברהם הלוי זוננבליק ז"ל נלב"ע כ' בתשרי תשי"ט ולע"נ החותן, האב, ר' שרגא ב"ר מנשה דב שוורץ ז"ל נלב"ע כ"ד בתשרי תשנ"ד

כמו כן נתקבלה תרומה מאת משפחת רוטפלד שיחיו לע"נ החייל חיים שמואל הי"ד ב"ר ברוך ודבורה רוטפלד ז"ל שעלה בסערה השמימה במלחמת יום הכיפורים, נלב"ע כ"ב בתשרי תשל"ד

תנצב"ה

על גדולי ישראל / עורך: נפתלי יערי

רבי לוי יצחק מברדיטשב יום פטירתו כ"ה בתשרי תק"ע

רבי לוי יצחק מברדיטשב, היה ידוע בכינויו "סניגורם של ישראל". אין טוב, על כן, מאשר להביא סיפור המצביע על תכונותיו המיוחדות.

יש הכנסת אורחים ויש הכנסת אורחים

"וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, והנה שלשה אנשים נצבים עליו" (בראשית יח, ב). באחד מביקוריו של רבי לוי יצחק מברדיטשב בעיר לבוב, פנה הצדיק לביתו של אחד מעשירי העיר וביקש להתארח בביתו. העשיר, שלא הכיר את רבי לוי יצחק, דחה את הרב בבושת פנים ושילח אותו לחפש לו אכסניה לעוברי דרכים.

יצא משם רבי לוי יצחק ופנה אל ביתו של מלמד התינוקות של לבוב, שידוע היה גם בעונו. קיבל אותו המלמד בסבר פנים יפות, האכילו, השקהו, דאג לו למיטה - וזאת בלי שידע מיהו המיוחס שבביתו.

אלא, שאחד מבני העיר, שהכיר את רבי לוי יצחק, ראהו נכנס לבית המלמד, הפיץ את דבר בואו של הרב בכל העיר.

לא חלף אלא זמן קצר, ומרבית יהודי העיר נאספו ליד ביתו של המלמד וביקשו לראות זיו פניו של הצדיק. בין הבאים היה גם אותו עשיר, שאך זה מקרוב שילח את הצדיק מביתו בבושת פנים, ועתה, משהבין כי מדובר היה בצדיק עצמו, נדחק בין המתאספים בניסיון להגיע אל הצדיק ולבקש סליחתו על התנהגותו עמו. כאשר הצליח, לאחר מאמץ רב, להגיע אל רבי לוי יצחק, אמר לו בבושת פנים: "ייסלח נא לי, רבי, לא הכרתיו קודם ולכן לא פתחתי ביתי בפניו. עתה, מזמין אני את כבודו להתארח בביתי, כפי שעושים כל הצדיקים הבאים לעירנו".

פנה אז רבי לוי יצחק אל הקהל הרב, ששמע את דבר העשיר, ואמר להם: התדעו מהו ההבדל בין אברהם אבינו לבין לוט, שעל שניהם נאמר כי קיבלו אורחים בסבר פנים יפות! אצל לוט נאמר (יט, א): "וַיִּבְזְאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדֵמָה", ואילו אצל אברהם אומר הכתוב (יח, ב): "וַיֵּרָא, והנה שלשה אנשים נצבים עליו". לוט ראה שמדובר במלאכים ולכן מיהר להכניסם לביתו. אילו היה מדובר באנשים "פשוטים", לא היה מכניסם לביתו. אברהם, לעומתו, ראה שבאים אנשים. הוא לא ידע כי הם מלאכים. הוא ראה יגעים, מכוסים באבק, זקוקים למאכל ומנוחה, ולמרות כל זאת הכניסם לביתו בכל הכבוד הראוי. לא רק זאת, אלא שבמסכת קידושין נכתב, שהמלאכים לא נדמו לאברהם אלא כערבים, ואף על פי כן, קיבלם בסבר פנים יפות.

כך גם אנחנו, המשיך רבי לוי יצחק מברדיטשב, שבני אברהם אנחנו, חייבים אנו לקבל כל אדם בסבר פנים יפות. ואני, מכיוון שהמלמד נהג בי מידת הכנסת אורחים ראויה, אין כל סיבה שאחליף את האכסניה שלי.

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות

טלפון: 08-9412048

אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach

הדפסה: דפוס ש.הר. רחובות 70, 08-9475106

בשבילי נוצר העולם

כך, על פי חז"ל, צריך האדם לומר, כי הוא נזר הבריאה והעולם נוצר לשימוש, כדי שיוכל להפיק מעצמו את ייעודו בחיים. כיום המדענים - הרואים את המציאות בעיניים אובייקטיביות - נוכחים לדעת, שאכן העולם מותאם, על מנת לאפשר את קיום המין האנושי. ובהיות ראיות רבות לכך, כפי שנראה מעט להלן, גם אי אפשר לומר, שהכל מקרי ואין כח עליון המפעיל זאת.

ובכן, ברור לנו, כי העולם אינו יכול להתקיים בלי מים ואויר, ואין הכוונה לעולם הדומם, אלא לעולם החי והצומח. והנה, עולמנו שופע מים ואויר, אבל בשני כוכבי לכת סמוכים לנו - מאדים ונוגה - אין אויר, אין מים ולכן אין חיים. אגב, מחקרי החלל המשוכללים בימינו גילו, שהיה שם מים זמן קצר אחרי שנוצרו הכוכבים, אבל היו ואינם עוד. מדוע? כי "במקרה" כדור הארץ נמצא במרחק כזה מהשמש, שמאפשר טמפרטורה סבירה, שלא גרמה לייבוש הכדור. אבל כוכב נוגה קרוב לשמש קצת יותר והמים התאיידו מהחום. המאדים רחוק קצת יותר ולכן המים שם קפאו לקרח עד. אבל כדור הארץ נמצא במרחק נכון, המאפשר זרימת מים ומאפשר גם את קיום האטמוספירה, שגם בלעדיה לא היו חיים.

וגם בענף הביולוגיה, הייתה התקדמות מדעית גדולה וסודות טבע רבים פוענו. המדענים יכולים כיום להבין, איך הופך חומר דומם לתא חי, וזה פלא עצום. מדען בכיר אף אמר, שאפילו החיידק הפשוט ביותר - הוא כל כך מורכב ומסובך, שכמעט בלתי אפשרי לדמיין את אופן הווצרותו. אבל כמובן, אף

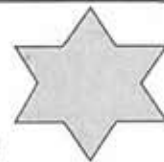

אחד לא הצליח לברוא אפילו לא יתוש קטן. אז עולם החי הוא מקרי?!

בעולם הקדום, אכן היו דינוזאורים גדולים ועצומים, הם השתלטו על כדור הארץ והייתה סכנה לקיום עולם החי על כדור הארץ. והנה, הם הושמדו בבת אחת והעולם נשם לרווחה. כיצד נעלמו? הייתה פגיעה "מקרית" של מטאור בכדור הארץ, אבל פגיעתו בעוצמה כזו, שלא פגעה בשאר בעלי החיים במידה רבה (ואין כאן המקום להביא ראיות לתאוריה זו, אבל היא מבוססת על ידי מדענים שונים). עתה, יכול היה עולם החי להתפתח באין מפריע, וכמובן גם המין האנושי, שיכול היה לחיות ללא חשש (ואין לזה כל קשר לתורת ההתפתחות של דארווין). היו עוד אירועים שונים בהיסטוריה של כדור הארץ, שאיפשר תנאי קיום נאותים לאדם. אבל כמו שנאמר על אדם בגן-עדן, שעליו "לעבדה ולשמרה" (בראשית ב, טו), כך גם עלינו לדעת לשמור על הטבע, על כדור הארץ, כדי שנוכל לחיות עליו לבטח. (הדברים כאן מבוססים על מאמר של פרופסור נתן אביעזר, מתוך הספר: "אור הכהונה והמדע", לזכרו של אריה יולס ז"ל).

מנחם אדלשטיין

"מתורתם"

היה מהלך במדבר

במסכת שבת (סט, ב) מובא מקרה מעניין: אדם יצא לדרכו במדבר ובשלב מסוים התבלבל לו הימים. כעת, אין לו מושג באיזה יום יחול שבת. מה עליו לעשות? על כך נחלקו אמוראים:

"אמר רב הונא: היה מהלך (בדרך או) במדבר ואינו יודע אימתי שבת - מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. חייא בר רב אומר: משמר יום אחד ומונה ששה. במאי קמיפלגי? מר סבר: פבריתו של עולם, ומר סבר: כאדם הראשון". לדעת רב הונא, שלמד מברייתו של עולם, אותו אדם עושה ששה ימי חול ואחר כך שומר יום אחד כנגד שבת. לפי חייא בר רב, תחילה שומר יום אחד ואחר כך עושה ששה ימות חול, כמו אדם הראשון שתחילה נכנס לשבת קודש, ורק אחר כך פגש בימי החול.

מה עומד ביסוד מחלוקת זו? מדוע לומר כך ומדוע לומר אחרת?

הדעה האינטואיטיבית והפשוטה יותר (וגם זו שהתקבלה למסקנת הגמרא), היא זו של רב הונא. "שבת" - נתפסת בעינינו כנקודת הסיום של השבוע, וכנראה שתפיסה זו מושתתת על ברייתו של עולם: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש" (שמות לא, יז). המנוחה נבראה לאחר שנברא העולם כולו וממילא היא זו

ש"באה בסוף". דעתו של חייא בר רב, מפתיעה. חייא בר רב נכנס לנעליו של אדם הראשון ומסב את לבנו לכך, שהדבר הראשון שהכיר היה שבת. במבט רחב יותר, ייתכן שכל מה שאמור היה אדם הראשון והאנושות כולה להכיר, הוא: "יום שכולו שבת". "מנוחה שלמה שאתה רוצה בה, יכירו בניך וידעו" (מנחה של שבת). מבחינתו, שבת הייתה היום הפותח של השבוע.

האם יש קשר בין אדם הראשון לבין זה שמהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת?

רבי צדוק הכהן מלובלין, מזכיר את הסוגיא שלנו וכותב כך ("פרי צדיק", ויקרא, פרשת בהר): "ומר סבר כאדם הראשון... ביום ששי היה קלקול הנחש וניתן לאדם הראשון השבת שיוכל לתקן הקלקול, ואחר כך היה לו ששת ימי המעשה. שעל ידי קדושת השבת - יוכל לתקן ימי המעשה שיהיו בקדושה, וזה כאדם הראשון".

לפי דבריו של רבי צדוק, ניתן לראות את הקשר. כמו אדם הראשון, גם המהלך במדבר נהג שלא כשורה. הרי ידע הוא, שבדרכו לא יהיה מי שיזכיר לו אימתי שבת, והאחריות לזכור את היום הקדוש - מוטלת רק עליו. איבוד חשבון הימים, חשוב לו כקלקול שעליו לתקנו. כמו אדם הראשון, אומר חייא בר רב, גם לו - יש לתת שבת תחילה, שבעזרת קדושתה - יוכל לתקן קלקולו ולגרום לכך שיקמי המעשה שאחריה, שכולם ספק שבת הם, יהיו בקדושה. "משמר יום אחד ומונה ששה".

אייתי וייס

פינת הדלמה

שניים מקרא ואחד תרגום (א)

אנו מתחילים בקריאת ספר בראשית, על כן, נעסוק בעניין "שניים מקרא ואחד תרגום".

הגמרא בברכות (ח, א) אומרת: "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי: לעולם ישלים אדם פְּרָשִׁיתוֹ עִם הַצְּבוּר - שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגוּם וְאֶפִּילוּ: עֶטְרוֹת וְדִבְרֵי, שֶׁכֵּל הַמְּשָׁלִים פְּרָשִׁיתוֹ עִם הַצְּבוּר - מֵאֵרִיכֵין לוֹ יָמָיו וְשִׁנּוּתוֹ".

אנו למדים, שישנו חיוב על היחיד לקרוא את פרשת השבוע - פעמיים, ופעם אחת את תרגומה לארמית, כפי סדר הקריאה של התורה על ידי הציבור.

רבנו אשר (שם, סימן ח) כתב: "ונראה, שהקורא בפירוש התורה (רש"י) - יוצא בו ידי תרגום, כיון שמפורש בו כל מלה ומלה".

ובספר מצות גדול (עשין יט, קג ע"ג) הוסיף: "ואני דנתי לפני רבותי, שהפירוש מועיל יותר מהתרגום והודו לי".

אמנם, יש גאונים וראשונים ("בית יוסף", סימן רפה) שכתבו, שיש לקרוא דווקא תרגום

אונקלוס ולא פירוש רש"י, כיוון שתרגום זה ניתן בסיני, כמבואר בגמרא (מגילה ג, א).

ה"שולחן ערוך" (סימן רפה, ב) פסק: "אם למד הפרשה בפירוש רש"י - חשוב כמו תרגום, ויכא שמים - יקרא תרגום וגם פירוש רש"י".

ה"משנה ברורה" (שם, סק"ה) כתב, שהנהוג לקרוא רק פירוש רש"י ולא את תרגום אונקלוס, כאשר ישנם פסוקים שאין עליהם פירוש רש"י - יקרא אותם שלש פעמים.

יש לציין, שלאחרונה יצאו מהדורות המבארות את רש"י מילה במילה, על כן, גם מי שאינו מבין את פירוש רש"י - יכול להיעזר בהם בקריאתו.

ה"משנה ברורה" (שם, סק"ו) מבאר, שהסיבה שה"שולחן ערוך" פסק שיש לקרוא גם את תרגום אונקלוס וגם את פירוש רש"י, משום שלתרגום אונקלוס יש מעלה שניתן בסיני ולפירוש רש"י יש מעלה שמבאר ומפרש יותר מהתרגום. ומכריע ה"משנה ברורה":

"ובאמת, כן ראוי לנהוג לכל אדם, שילמד בכל שבוע הסדרה עם פירוש רש"י לבד התרגום, כי יש פרשיות הסדרה עם פירוש רש"י, שאי אפשר להבינם כלל על ידי תרגום לחוד". בפעם הבאה נעסוק, בע"ה, בעניין סדר קריאת "שניים מקרא ואחד תרגום".

הרב אריה ויזל

מה חובתו בעולמו?

הרמח"ל פותח את פרק א' בספרו "מסילת ישרים" במשפט: "ייסוד החסידות וְשֶׁקֶשׁ העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו". הדברים פשוטים, יסוד קיומו של האדם בעולם הוא, החתירה למציאת היעוד והתפקיד שלשמו בא לעולם.

ניתן למצוא בסיס לדבריו של הרמח"ל ישרים" בפסוק (ב, ה): "וְכֵן שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרֵם יִהְיֶה בְּאָרְץ וְכֵן עֲשֵׂב הַשְּׂדֵה טָרֵם יִצְמַח, כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹקִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֹבֵד אֶת הָאֱדָמָה". הרי כבר נאמר (א, כז): "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וְאִתְּנָהּ בָּרָא אֹתָם", משמע, שהאדם כבר נברא והלא עוד ביום השלישי נאמר (שם, פסוק יב): "וַתִּבְרָא הָאָרֶץ דָּשָׁא, עֲשֵׂב מִזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ לְמִינֵהוּ, וַיִּבְרָא אֱלֹקִים מִי טוֹב", איך אם כך נאמר בפרק ב' דברים הסותרים את פרק א': חז"ל אכן מתרצים קושיה זו במקומות שונים, כי הבריאה המתוארת בפרק א' היא בריאה בכח ואילו המתואר בפרק ב' הוא בריאה בפועל, כדברי רש"י (ב, ה): " וְכֵן עֲשֵׂב הַשְּׂדֵה טָרֵם יִצְמַח - עֵדִיין לֹא צִמַח, וּבְשִׁלְשִׁי שִׁכְתוֹב וַתִּבְרָא הָאָרֶץ...עַל פֶּתַח הַקִּרְקַע עַמְדוֹ עַד יוֹם שִׁשִּׁי".

פסוק נוסף המצביע על הכיוון שמכוון אותו

"חנוך לנער"

רמח"ל, הוא הפסוק המסיים את הבריאה (ב, ג): "וַיְבָרֵךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַלְמָתוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת". הלא זו סתירה מְנִיָּה וְבִיָּה, אם "ברא" בעבר, מה נותר "לעשות" בעתיד?

אלא, ששני פסוקים אלה מוסברים בדברי הרמח"ל. כל הבריאה נבראה למען האדם, כפי שמובא במדרש (ויקרא רבה יד, א): "אם זכה - אָמְרִין לִיה אֵת קְדַמְתָּה לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אם לאו - אָמְרִין לִיה יְתוֹשׁ קְדָמְךָ". מכאן ואילך, על האדם "לעשות". על האדם למצוא מהי חובתו בעולמו, מהו היעוד שלשמו נברא? כל הכלים עומדים לרשותו, העולם כולו עומד לפקודתו ולשרותו. אם ימצא את יעודו, הרי כל העולם כולו כדאי לו. אם חס ושלום יסטה מהדרך, הרי "יתוש קְדָמְךָ".

נראה, כי זו כוונת הרמח"ל בדבריו, אם ידע האדם "לעבוד", בשני המובנים: "לעבוד את ה' באמת" וגם "לעשות" לתיקון העולם במובנים הארציים של העשייה, לשלֵב תורה עם דרך ארץ, אזי זו חובתו בעולמו.

נפתלי יערי